

י"ב, ב') "עד אשר לא תחשך השמש". ובפרט בני החבורה הרואים בעיניהם המיתה וכליון הגוף ואיך לא ישא האדם מאומה מכל אשר בידו וערום ישוב שמה ואם כן למה זה הוא עמל על עולם שאינו שלו ובפרט לרדוף בכל כחו אחר חמדת הממון בכמה מיני איסורים כגזול וחמס והסגת גבול ושבועת שוא ודיבורי כזב ולעשות עול במדה ובמשקל ובמשורה הכל בשביל קנין שעה ואפילו לשעה אינו בטוח שיתקיים בידו ומחליף עולם עומד בשעה עוברת אף לא בעולם עובר כי אם כצל עובר. והנה כתיב (איוב ב', ד') "עור בעד עור וכל אשר לאיש יתן בעד נפשו" ועכשיו בעוונותינו הרבים נהפוך הוא כי נפש יתן בעד כל אשר לו ולא בעד כללות הכל כי אם בעד כל דבר ודבר אפילו בדבר כל דהו משלו יתן נפשו בעדו ונקל בעיניו לגזול ולחלל שבת ¹²³⁴⁵⁶⁷ ולשבוע לשוא ולשקר עבור משא ומתן קל וקטן אשר אפילו איננו בטוח אם ירוויח או יפסיד ויותר בעוונותינו הרבים שכית בזמנינו איסור ריבית נותן כספו בנשך ובמרבית ומלויים בריבית מהפכים מידת הרחמים למידת הדין ותז"ל אסרו ליקח ריבית מכותי (מכות כ"ד, ע"א) ומכל שכן שאסור ליקח ריבית מהאומות אשר אנו חוסים בצילם והם מטיבים עימנו והם בעלי אמונה שמאמינים ^{ואוצר החכמה} בהבורא יתברך ובתורת משה שהיא מן השמים והלוקח ריבית מאומות זמנינו יותר מתיקון המדינה עושה שתי רעות. אחת מצד נטילת הריבית עצמו, ועוד שהוא בכלל רודף את כלל ישראל להבאיש ריחנו בעיני העמים, וראוי לנו לילך ולהדבק במדותיו של הקב"ה כי חפץ חסד הוא.

ובעוונותינו הרבים אצל הרשעים נהפוך ורחמי רשעים אכזרי ונראה בחוש דבר זה אצל מלוי בריבית שמתחילה נראה כמידת הרחמים שמלוה לעני בשעת דוחקו אבל לבסוף נראה שהוא פורעניות ואכזריות מרבה נשך ונושך בריבית עד שלא יוכל העני שאת ולבסוף הנושה בא לקחת את כל אשר להעני בנשך. והנה המלוה בריבית עונשו ידוע שלא יקום בתחיית המתים (שמו"ר פל"א, ו') וטעם הדבר נראה שהרי לעתיד נאמר (ישעיה ס', י"ט) "לא יהיה לך השמש לאור יומם ולנוגה הירח לא יאיר לך והיה ה' לך לאור עולם" וידוע שסדר הזמנים הוא החילוף מיום ולילה וחודש בחודש קיץ וחורף והוא בסיבת תנועות הגלגלים השמש והכוכבים והירח אבל בהבטל כל אלה ואור ה' נגה עלינו אין בו שום שינוי ולא

יהיה מידת לילה ויהיה כולו יום. והמלוה בריבית ידוע שלפי התחדשות יום ולילה יתוסף מעותיו והוא מצפה לחילוף הזמנים בערב אומר מי יתן בוקר ובוקר מי יתן ערב מתי יעבור חודש אבל בביטול הזמנים איך יתוסף מעותיו ולכן אין חפצו שיהיה אור ה' נגה עלינו ולכן מדויל ידו משתלם עונשו ורצונו יקויים לו ולא יקום לראות באור ה', אלא שעכשיו המה מתחכמים וזוקפין הריבית עם הקרן תיכף בשטר חוב ואם כן שוב אין הריבית מתחדש להם בריבוי הזמן וכמעט הוא להם להיתר כאילו לא נאמר איסור ריבית בתורה ומלוים בלי שום היתר עסקא ואף גם אותם שמלוים בריבית על פי היתר יש לי להוכיח שלוקחים יותר מדאי ויש שמעלים הריבית עד כ' למאה ויותר ואף שעושים היתר עסקא מכל מקום עיקר היתר עסקא שהוא פלגא מלוה ופלגא פקדון ואם כן שותפים נינהו ואם שלוקח יותר ממה שמשער שעולה החצי ריוח ריבית הוא, וגם צריך להיות המקבל להיות נאמן בשבועה על הריוח ולא שיהיה מוכרח ליתן לו ריוח ובעוונותינו הרבים אינן נזהרין בכל זה ועון זה גורם עול הכבד והמוטל עלינו אשר נכסי בעלי בתים מתמוטטין שזה עונש המלוה בריבית ומצינו מקרא מפורש (משלי כ"ח, ח) "מרבה הוננו בגשך ותרבית לחונן דלים יקבצנו" (ב"מ דף ע"א, ע"א) והנה עון זה חמור מכל עבירות שבתורה על כל פנים אחר כל העונשין יזכה לעולם הבא ומלוה בריבית לא יזכה לראות בנועם ה' שהרי עונשו שאינו קם בתחיית המתים.

והנה מתים שהחיה יחזקאל אמרו בפרק חלק (סנהדרין צ"ב, ע"ב) מאן נינהו מתים שהחיה יחזקאל שמואל אמר אלו בני אדם שכפרו בתחיית המתים ר' ירמיה ב"א אמר אלו בני אדם שאין בהם לחלוחית מצוה ר' יצחק נפתא אמר אלו בני אדם שחפו ההיכל שקצים ורמשים וכו'. הנה הביטו וראו לכל הדיעות הללו אותן בני אדם רשעים גמורים היו ואף על פי כן זכו לגס כזה ועמדו בעולם הזה בתחייה. ובפרקי ר' אליעזר (פרק ל"ג) איתא שכולם עמדו על רגליהם חוץ מאיש אחד אמר הנביא מה טיבו של איש זה אמר הקב"ה "בגשך נתן ובתרבית לקח וחי לא יחיה" (יחזקאל י"ח, י"ג). ומעתה שימו על לב שכל אלו שכפרו בתחיית המתים ולא היה בהם לחלוחית מצוה וחיפו ההיכל בתבנית כל סמל עמדו, והמלוה בריבית לא עמד.